

Prövning av förslag till fastställande av reservförfaranden i kapacitetsberäkningsregion Norden

Beslut

Energimarknadsinspektionen (Ei) godkänner Affärsverket svenska kraftnäts förslag (bilaga 1) till fastställande av reservförfaranden i kapacitetsberäkningsregion Norden för det fall dagen före-kopplingen inte kan ge något resultat.

Beslutet gäller under förutsättning att samtliga tillsynsmyndigheter i kapacitetsberäkningsregion Norden fattar ett beslut med samma innebörd senast den 17 mars 2018.

Detta beslut kan komma att ändras eller upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen.

Beskrivning av ärendet

Av Europeiska kommissionens förordning (EU) 2015/1222 av den 24 juli 2015 om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (förordning (EU) 2015/1222) framgår att alla systemansvariga för överföringssystem (de systemansvariga) inom en kapacitetsberäkningsregion tillsammans ska föreslå reservförfaranden i den aktuella regionen. Reservförfarandena syftar till att säkerställa en effektiv, öppen och icke-diskriminerande kapacitetstilldelning om processen för den gemensamma dagen före-kopplingen inte ger ett resultat. Om processen för den gemensamma dagen före-kopplingen inte ger ett resultat så behöver de olika kapacitetsberäkningsregionerna kopplas ifrån varandra, antingen helt eller delvis, och därför behövs reservförfaranden.

Kapacitetsberäkningsregion Norden (Norden) består av följande elområdesgränser:

- a) Danmark 1 - Sverige 3 (DK1-SE3),
- b) Danmark 2 - Sverige 4 (DK2-SE4),
- c) Danmark 1 - Danmark 2 (DK1-DK2),
- d) Sverige 4 - Sverige 3 (SE4-SE3),
- e) Sverige 3 - Sverige 2 (SE3-SE2),
- f) Sverige 2 - Sverige 1 (SE2-SE1),
- g) Sverige 3 - Finland (SE3-FI),

h) Sverige 1 - Finland (SE1 -FI)

Förslag till reservförfaranden

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har den 18 maj 2017 kommit in med ett förslag till fastställande av reservförfaranden för Norden i enlighet med artikel 44 i förordning (EU) 2015/1222. Förslaget hade utarbetats gemensamt av de systemansvariga inom kapacitetsberäkningsregionen, det vill säga de systemansvariga i Sverige, Danmark och Finland¹. Även den systemansvariga i Norge har deltagit i framtagandet av förslaget².

Ei har analyserat förslaget tillsammans med övriga tillsynsmyndigheter i kapacitetsberäkningsregionen, det vill säga tillsynsmyndigheterna i Danmark och Finland³. Tillsynsmyndigheten i Norge har deltagit som observatör⁴. Under utredningen har myndigheterna tagit ett samordnat beslut om att förslaget till reservförfaranden behövde ändras. Den 17 november 2017 skickade Ei en begäran till Svenska kraftnät med information om på vilket sätt de föreslagna reservförfarandena behövde omarbetas. Svenska kraftnät återkom till Ei med ett reviderat förslag den 17 januari 2018.

Sammanfattning av förslaget

Nedan följer en kort beskrivning av det reviderade förslaget till fastställande av reservförfaranden för Norden.

Reservförfaranden

Reservförfarandena ska användas om den gemensamma dagen före-kopplingen inte kan ge resultat. I Norden ska den eller de nominerade elmarknadsoperatörer som är utsedda till reservsamordnare utföra reservförfaranden. För att kunna utses till reservsamordnare ska en nominerad elmarknadsoperatör erbjuda handelstjänster i varje elområde i Norden samt vara samordnare och back up-samordnare vid den ordinarie marknadskopplingen. Om det enbart finns en sådan nominerad elmarknadsoperatör i Norden så ska denne vara reservsamordnare. Om flera nominerade elmarknadsoperatörer är kvalificerade så ska uppgiften som reservsamordnare rotera mellan dem.

Reservförfarandena består av två steg, steg två tillämpas först i det fall reservsamordnaren inte lyckas nå resultat genom steg ett.

- Reservsamordnaren beräknar nettopositioner och clearingpriser för varje elområde i Norden. I de fall reservsamordnaren enbart är reservsamordnare i Norden utgörs beräkningsunderlaget av överföringskapaciteter, kapacitetsbegränsningar och orderböcker från åtminstone Norden. I de fall samma reservsamordnare är utsedd/utsedda i både Norden och

¹ Svenska kraftnät, Energinet.dk och Fingrid.

² Statnett.

³ Energitillsynet och Energiavirasto .

⁴ Norges vassdrags- och energidirektorat.

kapacitetsberäkningsregion Baltikum (Baltikum) kan även beräkningsunderlaget utgöras av överföringskapaciteter, kapacitetsbegränsningar och orderböcker från Baltikum. Under beräkningen fastställs kapaciteten på sammanlänkningarna till och från Norden alternativt Norden och Baltikum till noll. Däremot ingår kapaciteterna på sammanlänkningarna inom regionen i beräkningen även vid reservförfarande. Beräkningen får pågå fram till klockan 20.00.

- I de fall reservsamordnaren inte lyckas beräkna nettopositioner och clearingpriser för varje elområde inom regionen inom den utsatta tiden ska dessa istället följa av en referensdag. I förslaget specificeras hur referensdagen ska bestämmas. Ägaren av respektive sammanlänkning ska stå för de kostnader respektive erhålla de intäkter som härrör från de obalanser som uppstår på sammanlänkningarna som en följd av att resultatet från en referensdag används. För marknadsaktörer gäller befintligt balansansvarsavtal för hantering av obalanser.

Inom tre månader från att tillsynsmyndigheterna har godkänt förslaget ska de nominerade elmarknadsoperatörer som kvalificerats som reservsamordnare ta fram detaljerade rutiner för hanteringen av reservförfarandena tillsammans med de systemansvariga.

Om reservförfaranden har använts ska reservsamordnaren, i samarbete med nominerade elmarknadsoperatörer och systemansvariga, lämna en händelserapport till relevanta tillsynsmyndigheter i regionen i de fall en sådan inte redan har lämnats in gemensamt av alla nominerade elmarknadsoperatörer och systemansvariga.

Tidplan för genomförande

Reservförfarandena ska införas efter att marknadskopplingsfunktionen för dagen före marknaden har genomförts och inom fyra månader från det att de detaljerade rutinerna som nämns ovan har tagits fram av de nominerade elmarknadsoperatörerna och de systemansvariga.

Förslagets förenlighet med artikel 3

Svenska kraftnät har inkluderat en bedömning av förslagets förenlighet med artikel 3 i förordning (EU) 2015/1222, det vill säga de övergripande målen med förordningen.

Samråd utfört av de systemansvariga

Svenska kraftnät har tillsammans med övriga systemansvariga i Norden genomfört ett samråd under perioden den 13 mars 2017 – den 13 april 2017.

Samråd utfört av Ei

Ei har tillsammans med övriga tillsynsmyndigheter i Norden genomfört ett samråd avseende förslaget under perioden den 19 maj 2017 – den 9 juni 2017. Nord Pool AS, EPEX SPOT SE och Nordenergi har inkommit med synpunkter. Under samrådet

påpekades bland annat att om steg två i reservförfarandena används finns risken för ökade obalanser hos marknadsaktörerna.

Samordning av tillsynsmyndigheterna

Ei har berett ärendet tillsammans med de berörda tillsynsmyndigheterna i Norden. Syftet med beredningen är att samordna de beslut som framgår av förordning (EU) 2015/1222 och som kräver beslut av alla tillsynsmyndigheter i kapacitetsberäkningsregionen, det är också en skyldighet enligt förordningen.

Den 7 mars 2018 kom berörda tillsynsmyndigheter överens om att det reviderade förslaget till reservförfaranden för Norden kunde godkännas.

Bestämmelser som ligger till grund för beslutet

Kommissionens förordning (EU) 2015/1222

Senast 16 månader efter denna förordnings ikraftträdande ska varje systemansvarig för överföringssystem i samordning med alla övriga systemansvariga för överföringssystemen i kapacitetsberäkningsregionen utarbeta ett förslag till robusta och tidsplanerade reservförfaranden, för att säkerställa effektiv, öppen och icke-diskriminerande kapacitetstilldelning om processen för den gemensamma dagen före-kopplingen inte kan ge något resultat. Förslaget till inrättande av reservförfaranden ska vara föremål för samråd i enlighet med artikel 12 (artikel 44).

Förslaget ska innehålla ett förslag till tidplan för dess genomförande samt en beskrivning av vilka effekter förslaget förväntas få för de övergripande målen i förordningen (artikel 9.9).

De övergripande målen i förordningen är följande (artikel 3).

- a) främja ändamålsenlig konkurrens inom elproduktion, elhandel, och elförsörjning,
- b) säkerställa optimal användning av infrastruktur för överföring,
- c) säkerställa driftsäkerhet,
- d) optimera beräkning och tilldelning av kapacitet mellan elområden,
- e) säkerställa rättvis och icke-diskriminerande behandling av systemansvariga för överföringssystemen, nominerade elmarknadsoperatörer, byrån, tillsynsmyndigheter och marknadsaktörer,
- f) säkerställa och förbättra öppen och tillförlitlig information,

- g) bidra till en effektiv och långsiktig drift och utveckling av elöverföringssystemet och elsektorn i unionen,
- h) ta hänsyn till behovet av en rättvis och välordnad marknad och en rättvis och välordnad prisbildning,
- i) skapa en spelplan med lika villkor för nominerade elmarknadsoperatörer,
- j) tillhandahålla en icke-diskriminerande tillgång till kapacitet mellan elområden.

Tillsynsmyndigheterna (i Sverige Ei) är ansvariga för att godkänna förslaget (artikel 9.7 (e)).

Förslaget ska godkännas av alla tillsynsmyndigheter i den berörda kapacitetsberäkningsregionen vilket innebär att tillsynsmyndigheterna ska samråda, samordna och driva ett nära samarbete med varandra för att nå en överenskommelse. Tillsynsmyndigheterna ska fatta beslut om de inlämnade villkoren eller metoderna inom sex månader efter det att den sista berörda tillsynsmyndigheten tagit emot villkoren eller metoderna (artikel 9.10).

De systemansvariga för överföringssystemen med ansvar för att lämna in förslag till villkor eller metoder ska samråda med intressenter, inklusive de berörda myndigheterna i varje medlemsstat, om utkastet till förslag till villkor eller metoder, där detta uttryckligen anges i förordningen. Samrådet ska pågå i minst en månad (artikel 12.1).

Ellagen (1997:857)

I ett beslut av nätmyndigheten enligt sådana riktlinjer som har antagits med stöd av förordning (EG) nr 714/2009 ska det anges att beslutet kan komma att ändras eller upphävas efter begäran av Europeiska kommissionen (12 kap. 1 b §).

Ei:s motivering till beslutet

Formella krav på beslutsprocessen

Svenska kraftnät har den 18 maj 2017 inkommit med ett förslag till fastställande av reservförfaranden för Norden i enlighet med artikel 44 i förordning (EU) 2015/1222. Ei har den 17 november 2017 begärt att förslaget ska ändras och den 17 januari 2018 lämnade Svenska kraftnät in ett reviderat förslag till reservförfarande. Förslaget har tagits fram av Svenska kraftnät i samarbete med de övriga systemansvariga inom kapacitetsberäkningsregionen. Marknadsaktörerna har getts möjlighet att lämna synpunkter. Ei har samordnat detta beslut med berörda tillsynsmyndigheter. Tillsynsmyndigheterna i Norden är överens om att förslaget kan godkännas. De formella kraven på beslutsprocessen är därmed uppfyllda.

Prövning av förslaget

Ei:s prövning av om förslaget ska godkännas utgår från artikel 3 i förordning (EU) 2015/1222. I artikeln anges de övergripande målen med förordningen och förslaget måste vara förenligt med dessa.

Reservförfarandena ska enbart användas om den gemensamma dagen före-kopplingen inte kan ge resultat, det vill säga om både den ordinarie marknadskopplingen och metoderna för back up enligt artikel 36.3 i förordning (EU) 2015/1222 har misslyckats. Reservförfarandena ska därmed endast användas i undantagsfall. De är trots det mycket viktiga för att säkerställa driftsäkerheten.

De reservförfaranden som de systemansvariga föreslår motsvaras till stor del av de reservförfaranden som finns på den nordiska marknaden idag. De föreslagna reservförfarandena innebär att marknadsaktörerna har möjlighet att handla över elområdesgränserna inom Norden även i de situationer då den gemensamma dagen före-kopplingen inte kan ge något resultat. Detta är särskilt viktigt för marknadsaktörerna inom Norden eftersom regionen består av flera små elområden. Gränsöverskridande elhandel främjar konkurrens vilket leder till en mer rättvis och välordnad marknad med effektiv prisbildning. Att låta marknadsaktörerna handla över elområdesgränserna även i situationer då den gemensamma dagen före-kopplingen inte kan ge något resultat säkerställer också en optimal användning av infrastrukturen för överföring. Ei bedömer mot denna bakgrund att de föreslagna reservförfaranden kan godtas.

Som framgår av förslaget kan beräkningsunderlaget bestå av överföringskapaciteter, kapacitetsbegränsningar och orderböcker från både Norden och Baltikum i en situation då den gemensamma dagen före-kopplingen inte kan ge något resultat under förutsättning att samma reservsamordnare är utsedda både i Norden och Baltikum. Detta är positivt eftersom en större region ökar möjligheterna ytterligare till en effektiv prisbildning. Förslaget kan därför godtas i denna del.

Om reservsamordnaren inte lyckas beräkna nettositioner och clearingpris för varje budområde inom regionen genom regional marknadskoppling inom den angivna tiden ska istället uppgifterna från en referensdag användas. I förslaget förklaras närmare hur referensdagen ska bestämmas. Valet av referensdag är utformat så att referensdagen har så lika förutsättningar som den aktuella dagen som möjligt. Trots det kan det här alternativet leda till att marknadens aktörer (köpare och säljare av energi) är i större obalans än vad de skulle ha varit efter en ordinarie marknadskoppling, eftersom deras köpta och sålda volymer en referensdag inte baseras på deras prognoser och bud utan på en historisk dags marknadsutfall. Aktörerna har dock möjlighet att handla sig i balans på den efterföljande intradagsmarknaden och inga marknadsaktörer har haft några invändningar mot förslaget. Ei bedömer därför att förslaget kan godtas även i denna del.

Ei anser också att den föreslagna tidplanen för införandet av reservförfarandena i regionen är rimlig.

Sammanfattningsvis uppfyller Svenska kraftnäts förslag till fastställande av reservförfaranden i kapacitetsberäkningsregion Norden de krav som finns i artikel 3 i förordning (EU) 2015/1222.

Enligt förslaget, som det slutligen utformats, ska den eller de nominerade elmarknadsoperatörer som är utsedda till reservsamordnare utföra reservförfarandena. För att kunna utses till reservsamordnare ska en nominerad elmarknadsoperatör erbjuda handelstjänster i varje elområde i Norden samt vara samordnare och back up-samordnare vid den ordinarie marknadskopplingen. Om det skulle uppstå en situation då ingen nominerad elmarknadsoperatör uppfyller de kriterierna utgår Ei från att de nordiska systemansvariga återkommer med ett nytt förslag till reservförfaranden för tillsynsmyndigheternas godkännande.

Hur man överklagar

Se bilaga 2, Så här gör du för att överklaga beslutet.

Detta beslut har fattats av generaldirektören Anne Vadasz Nilsson. Vid den slutliga handläggningen deltog även tillförordnade chefsjuristen Göran Morén, chefsekonomerna Therése Hindman-Persson, avdelningschefen Caroline Törnqvist, juristen Claes Vendel Nylander, analytikern Maria Rydberg samt juristen Linda Weman Tell, föredragande.

Anne Vadasz Nilsson

Linda Weman Tell

Bilagor:

Bilaga 1 – Förslag om fastställande av reservförfaranden för kapacitetsberäkningsregion Norden

Bilaga 2 - Så här gör du för att överklaga ett beslut

Skickas till:

Affärsverket svenska kraftnät (delges)

Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, ACER (för kännedom)